HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קלד.

ועבר על דעת הנותן וגם ההקדש לא חל וה"ג כיון שעברת על דברי הת"ת המתנה אינה מתנה והמוזבח אינה מוזבח כי התם דמתנה בטילה וגם ההקדש לא נתפס. ומיהו לא דמו להתם פריש ליה בהדיא ואינן לפניך חלא ע"מ שיבנה מזבח ויוכלו גו אבל הכא סתמא קיבוץ ליה ליורמן ולא פירש ע"מ שתהנה בהן תמה ולא בני הלכך לגמרי יהב ליה לעשות בה כרצונו והיינו דקתמר ליה כשם שאי אתה יכול להחזיר מה שמכרתי להתם מיהא מודית לי דהא ע"מ ליהנות אני בהן נתנם לי מי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי דבע"כ אין מתנה לתלמין דהם איני יכול ליתנה לבניו ח"כ גם אני בעצמי איני יכול ליהנות בהן כדתמר גבי מעשה דבית חורון דיהן דנתנה לו ליהנות ע"מ שלא יקדיש לא הוי מתנה כלל ה"נ אם תיתא דלעתה כן עשה שלא יהא לי רשות ליתן לבניו לו לכל מי שתרצה ח"כ גם אני לא חוכל למכור לתמרים לו להקדיש שלא מדי אית לך למימר אמאי הוי מכירתי מכירה והקדשי הקדש משום דלא פירש מידי וה"ג גבי מזבח הא לא פירש מידי אבל גבי מעשה דבית חורון כיון דפירש פירש ואמאי לא הוי דיינ מעיקרא למכירה ולהקדש למכור יהונתן והקדיש: **כשיח עני.** כמו הטיח דבריס כלפי מעלה (תענית דף כה.). כלומר השיבני דרך בזיון ונלחמי ומלמת בבדיומתא הוא: **והוא סבור.** שמלי כדפריטית לעיל כן נרלה בעיני. וי"מ לתיונתן קאי שמכר והקדיש תחלה ולא לבה להחזיר לבניו ולא נהירלי. ואיכא ספריס דכתב בהו ה מעיקרא סבר: **והיה משיח אם בנו.** והיה תפך לזמן אחר לבניו לטעודתו: **ואינן לפניך.** ובמסכת נדרים [מח.] מתרלינן אפי' היכא דקא אמר ליה הרי הן לפניך ויבא אבל ויאכל עמנו נמי מיירי ואפ"ה לא הוי מתנה דמ"מ מוכיח דבשביל שיאכל אבין הוא עושה ולא נתכוין לו שתהנה בהן אלא שיהנו מחבירים ממנו[א] אבל הכא לא היה יכול להוציא מה שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוזיאל (ו) מעיקרא מאי סבר משום מעשה דבית חורון דתנן [ו]מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא בנו ואמר לחבירו הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה ואינן לפניך [אלא בדי][ז] שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר לו אם שלי הן הרי הן מוקדשין לשמים אמר לו לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו לא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו אמרו חכמים [א]כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה: [ג]תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהן ראוים שתשרה עליהן שכינה [ד]כמשה רבינו שלשים מהן ראוים שתעמוד להן חמה ביהושע בן נון עשרים בינוניים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וקלין וחמורין וגזרות שוות ותקופות וגמטריאות ומשלות כובסים ומשלות שועלים שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ודבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאבי ורבא לקיים מה שנאמר [ו]להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף: **מתני'** [ז]האומר זה בני נאמן זה אחי אינו נאמן [ז]ויטול עמו בחלקו מת יחזרו נכסים למקומן נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: **גמ'** זה בני נאמן למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו [ד]ולפטור את אשתו מן היבום ליורשו

כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת בו'. ופס תמר דתמר לקמן בפירקין (דף קלז:) הא לך למרוג בתמנה ע"מ שתמזירהו לי המזירו יצא מע"פ שלא היה יכול להקדישו דכיון דתמר לי מידי דמזי לי קתמר כדקתמר לקמן ויש לומר להתם יכול להקדישו כל זמן שהוא בידו שלא יהנו מחבירים ממנו[א] אבל הכא לא היה יכול להקדישו כלל ולר"י נראה דלא תליא מתנה בהקדש לתפילו מינו יכול להקדיש הוא מתנה ובכי פי' כל מתנה שאינה כו' כלומר שגרועה כזאת שלא נתנה שלא ע"מ שיאכל מבניו ולאו דוקא נקט שאם הקדישה אינה מקודשת שהרי לא היה יכול לעשות ממנה כלום ולא נתנה כלל שלא ע"מ שיאכל מבניו כדתמרי' בגדרים (דף מח.). לאחר לישנא דסעודתו מוכחת עליו ולא נקט שאם הקדישה שלא מאוס דמעשה הכי הוה לי להוה לישנא דמפרש [התם][ח] מאוס דויתור לאסור בגמולה בגלה ובעלמא אע"פ שאינו יכול להקדישה הוי מתנה וכן משמע בירושלמי דקתמר להתיר דכל מתנה שאינה שאם הקדישה כו' ר' ירמיה בעי מעתה אין לאדם נותן מתנה לחבירו על מנת שלא יקדישנה כו' וקתמר (ג) בגמתני' כל מתנה שהיא כמעשה בית עדמה אינה מתנה:

ליורשו

בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וקלין וחמורין וגזרות שוות ותקופות וגמטריאות ומשלות כובסים ומשלות שועלים שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ודבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאבי ורבא לקיים מה שנאמר [ו]להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף: מתני' [ז]האומר זה בני נאמן זה אחי אינו נאמן [ז]ויטול עמו בחלקו מת יחזרו נכסים למקומן נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: גמ' זה בני נאמן למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו [ד]ולפטור את אשתו מן היבום ליורשו

שמכירו ומודה שאחיו הוא יטול עמו בחלקו חצי: ואם מת. בלא יורש אותו אח שבא: **יחזרו הנכסים למקומן.** לזה האח שבלבד שנתן לו חלקו: **נפלו לו נכסים ממקום אחר.** לאותו אח שבא ומת: **יירשו אחיו עמו עם זה שהודה בו שהוא אחיהן הוא והוא מודה שאחיהן היה: למאי הלכתא.** קא תני האומר זה בני נאמן:

מסורת הש"ס

ו) נדרים מח., ג) רש"ל, ג) סוכה כח., ד) [עי' מהדורין יא. ברש"ל מומר זה], ה) פירוש והיא היא. רש"ל, ו) [מעילה יז.], ז) [עולמות כמנין ש"ס. רש"ל], ח) [דף מח.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' בן עוזיאל (מעיקרא מאי סבר) תפ"מ וכ"ב ס"ת וכן פי' רשב"ם והוא סבר: (ב) תום' ד"ה כל וכו' וקתמר כיני מתניתין:

מוסף רש"י

ויהא עון תלוי בראשו. שיהא לבני המולד הנאה שוכל על ידו (נדרים מח.). כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת. שהיתה כל כך ברשות המקבל, שאם הקדישה אינה מוקדשת, אינה מתנה (שם). ומשנה. כגון מעשה ובניית של שאם סלדיס (סוכה כח.). גמרא. זו היא קבלה שהיו מתנאים תחנונים מלקדקים בדברי הלמודים המתומים לפרסם ולימן בהם טעם, כמו שעשו המתנאים, שפירשו דברי המתנאים שלפניהן וקבעו בהן גמרא, ואותו דיוק שבימי המתנאים נקרא הש"ס (שם). הלכות. הלכה למשה מסיני, כגון גוד ולגוד ודופן עקומה מלילין ממילין עשר נטיעות ערבה וניסון המים (שם). דקדוקי תורה. ריבוי ומיעוט שבתורה לדרוש בהן ריבויים ומעוטים, כגון החוזק לרופלי הנשים, שלדקדק התורה ולשונה לכתוב אות מיותרת ללמד (שם). ודקדוקי סופרים. שהוסיפו לדקדק אחר מעשה הכתיבה ולהמציא ומעשות סיג ומניעה לתורה וגזרו גזרות להרחיק את האדם מן העבירה, ולכוותה בכתובות (ג:) גר הבא לקבל מוכה עליו תן מקבלין ממנו, מדבר אחד אין מקבלין אותו, ר' יוסי אומר אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים (שם). וקלין וחמורין. דברים שלמדין בק"ו, שניתנו לדון מעצמן לכל אדם ולא פירשו בלשון בפיני (שם). וגזרות שוות. דברים שלמדין בג"ש (שם). ותקופות. מחצון היוצר תמה ולבנה (שם). וגמטריאות. דברים שלמדין בלשון גימטריא, כגון שבך (ירמיה כה) בגל בת"ק ב"ש, כשדים, לב קמי (שם נא) בת"ת ב"ש, שהרה מנין בת"ט ב"ת, וכן לפי מנין האותיות, כגון שתם מיהות שלשים יום, מקדש יהיה, יה"ש בגימטריא שלשים הוי (סוכה כה.). ומשלות כובסים ומשלות שועלים. שיסדו קדמונים נתת אמתלא לדבריהם ובשועלים כגון שומן כבשים ובשועלים כגון (סנהדרין נט.). מחוני לקח תמות לכלי נוסך (סוכה כח.). שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת. לא ידענא מאי היא (שם). הויות דאבי ורבא. כל מיפקא להו לאפוי וכיוצא סוה מפקא להו וכיוצא מהן את נטע בהן טעם וכימי שמואלים נשתכחו (שם). כל ענוף שפורה עליו נשרף. שהיו מלאכי השרת מתקנאין בציבור לשמוע דברי תורה מפיו (שם).

תורה אור השלם

1 לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא: משלי ח כא

מוסף תוספות

א. דמ"מ לשעתה מתנה היא. ר"ן נדרים מח.

רבינו גרשום

ואם אין אתה יכול להוציא מה שמכרתי והקדשתי משום דממון שלי הוא דלהכי מכרתי והקדשתי תחלה כדי שתהא מוחזקת המתנה בידי כך אינך יכול להחזיר מה שנתתי להם דמאחר שהייתי מוחזק מה שנתתי להם משלי נתתי ולא משל אביהן ולא עברתי על דעת הנותן דכי היכי דהקדשתי ומכרתי משלי ה"נ החזרתי משלי: הטיח עלי. כלומר נצחני יונתן בן עוזיאל: מעיקרא מאי סבר. הכי בעי מאי שנא מכר והקדיש קודם שהחזיר. משום דחשש למעשה בית חורון: ויהא עון ביטול הנדר דכתיב לא יחל דברו: אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה. וה"ג הכי סבירא ליה ליונתן בן עוזיאל אי המנן שלי שאני יכול למוכרן ולהקדישן כך מה שאני מחזיר משלי אני מחזיר להכי מכר והקדיש תחלה כדי שתהא מוחזקת בידו המתנה: גדול שבכולם. שבבינונים: תלמוד. זו הלכה: הלכות. אלו בריייתא כגון ספרי וספרא: הגדות. מדרשים: דקדוקי תורה. כגון חסרות ויתרות ומסורות: דקדוקי סופרים. כל חשבון שמנו חכמים כגון חמש עשרה נשים פוטרות כו' וחשבון השניות וכגון חמשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור: שיחת שדים. שהיה יודע ללוחשן ולהשביען בשם: ושיחת דקלים. שהיה יודע ללחוש דבר שתתמלא השדה דקלים ושיחתעקרו: ושיחת מלאכי השרת. שהיה יודע להשביען בשם: הויות דאביי ורבא. היו יכולין לתרגן: **פיס'** האומר זה בני. נאמן לפטור את אשתו מן היבום כדמפר' בגמ': זה אחי אינו נאמן. שאם היו ו' אחין ובא אחד ממדינת הים ואמר אחיים אנחנו ואמר אחד מן האחים אני מכיר שאחינו הוא ויטול עמנו בנחלה אינו נאמן הואיל ושאר אחים אינם מכירים אותו לא ימעט להם בנחלה שלא יהיו מצמצמין לו מנחלתן. אבל אותו

קכב א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הל' טז סמנ לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעיף ט:
קכד ב מיי' פ"ד מהל' נחלות הל' ו סמנ עשין עו טוש"ע חו"מ סי' רעט סעיף ו:
קכה ג מיי' שם הל' ח וסמנ שם טוש"ע חו"מ סי' רפ סעיף ג:
קכו ד מיי' פ"ג מהלכות יסוד הל' ו סמנ עשין נא טוש"ע סה"ע סי' קנו סעיף ו: